

Леонід Тарасенко

ORCID: 0000-0003-4359-8965

Львівський національний університет імені Івана Франка

leonid.tarasenko@lnu.edu.ua

Вид статті: наукова стаття

Право інтелектуальної власності в Україні в умовах війни: вплив цифрового середовища, продовження строків чинності прав, націоналізація та заборона використання позначень

Ключові слова: патенти, винаходи, корисні моделі, торговельні марки, майнові права

Вступ

Війна в країні вплинула на всі сфери суспільного життя. Інтелектуальна власність не виняток. Набуття, здійснення та захист прав інтелектуальної власності в умовах воєнного стану набуло певних особливостей, зумовлених, зокрема, і змінами у правовому регулюванні, які відбулися після початку повномасштабного військового вторгнення армії Російської Федерації на територію України.

Безумовно, сфера інтелектуальної власності є лише однією з багатьох сфер суспільного життя, яка зазнала суттєвого негативного впливу війни.

Законодавець намагається реагувати на виклики, які стоять перед Україною у часі війни, а відтак зроблено спроби вирішити певні проблемні аспекти,

які стосуються як здійснення, так і захисту прав інтелектуальної власності. Зокрема, актуальними для наукового дослідження в умовах війни є ряд проблем щодо інтелектуальної власності. Перш за все, йдеться про неможливість реального здійснення багатьох прав інтелектуальної власності, що зумовило прийняття закону, який визначив продовження строку чинності майнових прав інтелектуальної власності. По-друге, Україна визнає окремі позначення, які використовує російська армія, символами держави-терориста, які не можуть використовуватися на території України в якості логотипів, торговельних марок тощо. По-третє, йдеться про налагодження електронного документообігу між заявниками та національним патентним відомством (національним органом інтелектуальної власності). Також Україна порушила питання про націоналізацію майна, яке належить резидентам російської федерації і яке знаходиться на території України (зокрема йдеться і про майнові права інтелектуальної власності). Відтак вказані питання є актуальними для наукового аналізу.

Метою статті є характеристика чинного законодавства України у сфері інтелектуальної власності, яке приймається з метою захисту прав громадян України та держави Україна в умовах війни, а також вироблення пропозицій щодо вдосконалення правового регулювання досліджуваних відносин.

У науковій літературі окреслені питання практично не досліджувалися, оскільки в умовах воєнного стану наукова та аналітична діяльність у цій сфері була обмежена об'єктивними чинниками.

1. Продовження строку чинності майнових прав інтелектуальної власності

Першою проблемою, з якою під час війни зіткнулися власники патентів на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, власники свідоцтв на торговельні марки, інші правовласники — це неможливість вчинення певних дій, пов'язаних з охороною прав інтелектуальної власності. Ця проблема була особливо актуальною для тих правовласників (або заявників), які повинні були вчинити певні дії у строки, передбачені законом. Наприклад, йдеться про подання заяв (клопотань) правовласниками (та заявниками) щодо продовження строку дії свідоцтв на торговельні марки, щодо підтримки чинності патентів, щодо сплати окремих зборів тощо. У зв'язку з воєнною агресією (початок повномасштабної війни) Російської Федерації проти України українське патентне відомство (Укрпатент, який виконує функції національного органу інтелектуальної власності) значною мірою призупинив виконання своїх функцій у лютому–березні 2022 р., і частково відновив дистанційну роботу через певний час. Укрпатент фактично перейшов на дистанційну роботу, оскільки його фахівці не перебувають на робочих місцях, а виконують свої функції

віддалено. У перші тижні після початку війни така форма організації роботи була цілком виправданою. Більше того, це було правильне рішення керівництва Укрпатенту, оскільки у лютому-березні 2022 р. у місті Києві тривали активні бойові дії. В подальшому Укрпатент продовжив виконувати свої функції дистанційно, оскільки залишаються значні ризики відновлення воєнних дій у столиці України.

Відтак правовласники зіткнулися з проблемою неможливості здійснення окремих прав, переважно майнових, на об'єкти інтелектуальної власності. Окрім того, було призупинено виконання функцій Укрпатенту (національне патентне відомство), що зумовило певні труднощі для заявників.

Український законодавець зробив якісне намагання вирішити проблеми, які окреслено вище. Зокрема, на початку квітня 2022 р. було прийнято Закон України «Про захист інтересів осіб у сфері інтелектуальної власності під час дії воєнного стану, введеного у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації проти України». Як вказують автори законопроекту, який, до речі, було напрацьовано достатньо швидко в складних умовах існування держави, цей закон має на меті саме захист прав інтелектуальної власності осіб, які постраждали внаслідок військових дій, а також тих, хто наразі не може реалізувати такі права¹. Вважаємо, доцільно уточнити, що йдеться не про захист прав правовласників об'єктів інтелектуальної власності, а про правову охорону їх законних інтересів, пов'язаних із набуттям або здійсненням відповідних прав, оскільки про їх захист можемо говорити у разі порушення прав, а захист вище вказаних здійснюється у судовому порядку.

Законом передбачено, що з дня введення в Україні воєнного стану, у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації проти України, зупиняється перебіг строків для вчинення дій, пов'язаних із охороною прав інтелектуальної власності, а також строків щодо процедур набуття цих прав, визначених законами України щодо винаходів (корисних моделей), промислових зразків, торговельних марок, напівпровідникових виробів, географічних зазначень, сортів рослин, а також об'єктів авторського права.

Законодавець наводить невиключний перелік випадків зупинення строків: строки подання заперечення проти заявки або дії міжнародної реєстрації в Україні; строки оскарження рішення Національного органу інтелектуальної власності України за заявою у судовому порядку або до Апеляційної палати; строки подання заяви про визнання прав на винахід недійсними; строки, протягом яких можливе поновлення пропущених строків. Їх продовження відбудеться з дня, наступного за днем припинення воєнного стану, при цьому перебіг цих строків продовжується з урахуванням часу, що минув до їх зупинення.

¹ Т. Михалков, *Форс-мажор не врятує*, «Закон і бізнес» 2022, https://zib.com.ua/ua/151590-iv_i_voenniy_stan_chinnist_pid_pitanniam_zobov'yazannya_v_sil.html (доступ: 28.09.2022).

Закон надав 90 днів після припинення воєнного стану для вчинення дій, пов'язаних з поданням відповідних заяв (клопотань) до Укрпатенту щодо продовження чи підтримання чинності майнових прав інтелектуальної власності на певний об'єкт інтелектуальної власності. При цьому немає потреби сплачувати збори за поновлення пропущених строків.

Загалом позитивно оцінюємо окреслений закон, який об'єктивно відповідає сучасним реаліям життя України в контексті здійснення прав інтелектуальної власності. Водночас цей закон містить і дискусійні положення, які трактуються неоднозначно і науковцями, і практиками. Так, закон передбачає, що майнові права інтелектуальної власності, строк чинності яких спливає на день введення в Україні воєнного стану або під час дії воєнного стану, залишаються чинними до дня, наступного за днем припинення чи скасування воєнного стану. І лише з дня, наступного за днем припинення чи скасування воєнного стану, чинність майнових прав інтелектуальної власності може бути продовжена. Ця норма є актуальною для торговельних марок, у яких завершується строк дії Свідоцтва (10 р.), і який може бути продовжений ще на 10 р. Також ця норма може застосовуватися і щодо промислових зразків, за якими спливає, наприклад, 5-ти, 10-ти, 15-ти річний строк дії патенту (свідоцтва), і який може бути продовжений ще на 5 років. Але ця норма не мала би застосовуватися до патентів на винаходи, корисні моделі, строк дії яких вплив протягом дії воєнного стану. У такому випадку закінчення строку дії патенту зумовлює припинення чинності майнових прав інтелектуальної власності на винахід чи корисну модель. Тому видається недоцільним застосування цієї норми до відносин щодо припинення дії патентів. У цьому випадку строк дії патенту є присікальним, тобто таким, який завершується і не може бути продовженим. Тому автоматичне продовження строку дії будь-якого патенту є невиправданим, оскільки патент вичерпав свою чинність. Єдиним винятком з правила може бути подання клопотання власника патенту на винахід, об'єктом якого є активний фармацевтичний інгредієнт лікарського засобу, процес отримання лікарського засобу або його застосування, засіб захисту тварин чи рослин, про видачу Сертифікату додаткової охорони.

2. Електронна форма листування та подання заявок з патентним відомством (HOIB)

Під час воєнних дій Укрпатент (HOIB) перейшов на електронну форму подання заявок про реєстрацію авторських прав, прав на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, торговельні марки тощо. Звичайною поштою документи Укрпатентом не приймаються. Водночас правову основу електронного документообігу в патентному відомстві було закладено ще реформою

законодавства про промислову власність, яка відбулася влітку 2020 р. Зокрема, було прийнято Закони України «Про внесення змін до деяких законів України щодо створення національного органу інтелектуальної власності» від 16.06.2020 № 703-IX, «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення охорони і захисту прав на торговельні марки і промислові зразки та боротьби з патентними зловживаннями» від 21.07.2020 № 815-IX, «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформи патентного законодавства» від 21.07.2020 № 816-IX. Ці законодавчі акти передбачили створення національного органу інтелектуальної власності, функції якого згодом покладено на Укрпатент, а також внесли суттєві зміни до патентного законодавства, про що неодноразово описано у науковій літературі².

Так, нововведенням законодавства стала можливість заявників подавати заявки про реєстрацію прав на об'єкти промислової власності або у паперовій, або у електронній формі, і в такому разі Укрпатентом здійснюється електронне діловодство відповідно до законодавства у сфері електронних документів та електронного документообігу. Це суттєво спростило порядок подання заявок для заінтересованих осіб. У час війни цей порядок став особливо актуальним. Укрпатент розпочав застосування не лише цих процедур щодо електронного подання заявок, а й запровадив загалом електронне листування із заявниками та правовласниками. Особливістю вказаного листування є необхідність підписання документів, адресованих Укрпатенту, кваліфікованим електронним підписом. Крім того, доступними для подання заявок на об'єкти права інтелектуальної власності є електронні системи подання електронних заявок СПЕЗ-1, СПЕЗ-2, система електронної взаємодії закладу експертизи СЕВ ЗЕС. Видача документів Укрпатентом (патентів, свідоцтв, рішень, відповідей тощо) відбувається у тому ж порядку, тобто з використанням кваліфікованого електронного підпису.

Електронне діловодство у відносинах між Укрпатентом та заявниками (або правовласниками) є вимогою сучасних діджиталізованих умовах існування суспільства є значним кроком вперед. Україна давно потребувала належного електронного діловодства у відносинах із національним патентним відом-

² О. Дорошенко, Л. Роботягова, *Деякі аспекти встановлення відповідності промислового зразка критеріям охороноздатності*, «Теорія і практика інтелектуальної власності» 2021, № 1, с. 27–38; Ю. Капіца, *Незареєстрований промисловий зразок: особливості захисту прав в Європейському Союзі та проблеми тролінгу в Україні*, «Теорія і практика інтелектуальної власності» 2020, № 5, с. 60–71; Ю. Капіца, *Охорона прав на корисні моделі — тенденції в Європейському Союзі та виклики для України*, «Теорія і практика інтелектуальної власності» 2020, № 3, с. 27–40; О. М. Кашинцева, *Дослідження «вічнозелених патентів» на фармацевтичному ринку України*, «Теорія і практика інтелектуальної власності» 2020, № 3, с. 16–26; Л. Л. Тарасенко, *Реформа патентного законодавства (2020): основні новації щодо винаходів (корисних моделей)*, «Вісник Львівського університету. Серія Юридична» 2021, № 73, с. 67–76; Л. Л. Тарасенко, *Новації щодо правової охорони промислових зразків*, «Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право» 2022, № 70, с. 196–202.

ством. На жаль, поштовх до електронного спілкування з Укрпатентом відбувається не в найкращих умовах існування нашої держави, однак це, безумовно, є кроком вперед, і після закінчення війни, адже електронний документообіг у цій сфері буде здобувати все більше поширення.

3. Заборона використання позначень

Війна в Україні внесла докорінні зміни у сприйняття позначень, які символізують війну, окупантів, російських загарбників, які розпочали воєнні дії проти України. Йдеться про такі позначення як «Z», «V» та інші. Станом на сьогодні, відповідно до закону, в торговельних марках не можуть використовуватися позначення, які дублюють імена або псевдоніми осіб, які обіймали керівні посади у комуністичній партії, вищих органах влади та управління СРСР, УРСР (УСРР), інших союзних радянських республік та похідні від них, назви, пов'язані з діяльністю комуністичної партії, встановленням радянської влади на території України або в окремих адміністративно-територіальних одиницях, переслідуванням учасників боротьби за незалежність України у XX столітті. Також суперечить публічному порядку використання у торговельній марці позначень державного прапора, герба нацистської Німеччини 1939–1945 років, інших нацистських символів.

Події в Україні зумовили прийняття закону про заборону пропаганди російського неонацистського тоталітарного режиму, акту агресії проти України з боку Російської Федерації як держави-терориста, символіки, яка використовується збройними та іншими воєнними формуваннями Російської Федерації у війні проти України, який зараз знаходиться на підписі у Президента України.

Відповідно до цього закону забороненою для використання, зокрема, і в торговельних марках, є символіка військового вторгнення російського неонацистського тоталітарного режиму в Україну — символіка, що включає латинські літери «Z», «V», символіка збройних сил Російської Федерації, її сухопутних військ, повітряно-космічних сил, військово-морського флоту, ракетних сил стратегічного призначення, повітряно-десантних військ, сил спеціальних операцій. Відтак позначення, які містять вказані вище символи, у тому числі і «Z», «V», в подальшому не будуть зареєстровані як торговельні марки.

Водночас дискусійним залишається положення майбутнього закону, відповідно до якого заборона використання символіки військового вторгнення не поширюється на випадки її правомірного використання в торговельних марках, зареєстрованих в установленому законом порядку до 24 лютого 2022 року (день початку війни), які використовуються відповідно до законодавства про охорону прав на торговельні марки. Зокрема, йдеться про торговельні марки, які були власне зареєстровані до 24.02.2022 р.

Безумовно, є правила щодо дії закону в часі. Однак в умовах війни (і у повоєнний час) доцільно робити винятки із загальних правил. Зокрема, вважаємо, що символіка, пов'язана із російським вторгненням, повинна бути заборонена загалом, і навіть вже зареєстровані торговельні марки, які містять відповідні елементи, повинні бути вилучені з цивільного обігу (тобто заборонені). Звичайно, можна дискутувати про економічні втрати власника Свідоцтва на таку торговельну марку, який добросовісно її використовував протягом певного часу. Але інтереси суспільства і держави у цьому випадку повинні бути вище інтересів конкретного правовласника. Окрім того, закон фактично наголошує на тому, що саме вже «зареєстровані» до початку війни (тобто до 24.02.2022 р.) торговельні марки, які містять символіку, пов'язану з російськими окупантами, можуть використовуватися правомірно і надалі, але такі ж позначення, які лише подані на реєстрацію як торговельні марки до 24.02.2022 р., і процес реєстрації яких ще не завершено, не можуть в подальшому отримати правову охорону.

Концептуально така норма є правильною, оскільки використання таких символів є неприпустимим в Україні. Звертаємо увагу на те, що процес реєстрації торговельної марки становить близько 2 років, і кількість щорічно поданих на реєстрацію позначень сягає близько 40000 позначень. Тому і кількість заявок, які потенційно будуть відхилені Укрпатентом на вказаній вище підставі, може бути доволі великою. Навіть якщо заявники по таких заявках на торговельні марки, які були подані раніше, діяли добросовісно, і витратили певні кошти на розкрутку бренду, на маркування продукції, на рекламу і просування відповідних веб-ресурсів тощо, вважаємо, що такі позначення все одно не можуть бути зареєстровані в якості знаків для товарів і послуг, оскільки, як вказано вище, національні інтереси держави є вищими за інтереси конкретного добросовісного виробника товарів (надавача послуг). У такому випадку доцільно розробити закон, який би передбачав певні компенсаційні механізми для добросовісних правоволодільців та/або заявників, які будуть позбавлені можливості використовувати торговельну марку або яким буде відмовлено у реєстрації їх позначення.

4. Націоналізація об'єктів права інтелектуальної власності Російської Федерації та її резидентів

У березні 2022 р. було прийнято Закон України «Про основні засади примусового вилучення в Україні об'єктів права власності Російської Федерації та її резидентів». Цей закон визначає правові засади примусового вилучення з мотивів суспільної необхідності об'єктів права власності Російської Федерації як держави, яка почала повномасштабну війну проти України, та її резидентів.

До об'єктів права власності, які можуть бути вилучені відповідно до цього закону, належать рухоме і нерухоме майно, кошти, вклади у банках, цінні папери, корпоративні права, інше майно (активи), що знаходяться (zareєстровані) на території України та безпосередньо або через афілійованих осіб належать Російській Федерації та її резидентам. Серед переліку цих об'єктів, як бачимо, немає об'єктів права інтелектуальної власності, і це насправді є недолік законодавчої техніки. Безумовно, об'єкти права інтелектуальної власності можуть увійти в поняття «інше майно (активи), що знаходяться (zareєстровані) на території України». І такого «майна» (відповідних об'єктів патентного права, торговельних марок, об'єктів авторського права тощо), яке належать громадянам і юридичним особам РФ, може бути доволі багато. Цивільний кодекс України у ст. 190 наводить визначення майна. З цього визначення випливає, що до складу майна входять і майнові права. З іншого боку, результати інтелектуальної, творчої діяльності та інші об'єкти права інтелектуальної власності віднесені законодавцем до нематеріальних благ (ст. 199 Цивільного кодексу України). У Господарському кодексі України (у ч. 1 ст. 139) майном визнається сукупність речей та інших цінностей, включно з нематеріальними активами, тобто об'єктами права інтелектуальної власності, які входять до складу майна. Тому слід зробити висновок, що об'єкти права інтелектуальної власності, які zareєстровані на території України, можуть бути вилучені відповідно до вимог вказаного вище закону.

Рішення про примусове вилучення в Україні будь-яких об'єктів права власності Російської Федерації та її резидентів приймається Радою національної безпеки і оборони України та вводиться в дію указом Президента України.

Вважаємо, що інтелектуальна власність — це актив, який повинен працювати. Такі активи не можуть використовуватися на шкоду Україні та її інтересам. Російські правовласники на об'єкти права інтелектуальної власності, які zareєстровані в Україні, можуть акумулювати значні кошти від такого використання вказаних об'єктів, що є неприпустимо в умовах війни в Україні.

5. Інше використання об'єктів права інтелектуальної власності в умовах війни

Патентне законодавство також надає різні правові механізми використання винаходів, корисних моделей в інтересах держави та суспільства в умовах війни: «дії, які не визнаються порушенням патентних прав», «інститут примусового ліцензування», «секретні винаходи, корисні моделі» тощо. Наприклад, використання винаходу, корисної моделі в умовах воєнного стану є можливим на засадах примусової ліцензії, яка видається урядом для забезпечення потреб оборони, медицини, інших суспільних потреб. Якщо така потреба існує,

і власник патенту не може самотужки її забезпечити, то у такому випадку рішення про використання запатентованого винаходу (корисної моделі) приймається урядом без згоди володільця патенту. У такому рішенні повинно бути вказано, кому саме надається дозвіл. Безумовно, не слід забувати, що примусова ліцензія не означає «безоплатну ліцензію», і за таке використання винаходу, корисної моделі слід буде сплатити відповідну винагороду. Однак з урахуванням стану війни в країні, такий розмір мав би розраховуватися розумно і справедливо.

Висновки

Війна в Україні вплинула на сферу інтелектуальної власності. Зокрема, воєнні дії порушили усталений порядок набуття прав інтелектуальної власності на об'єкти промислової власності, оскільки національне патентне відомство не могло виконувати свої функції протягом тривалого часу, і в подальшому перейшло на дистанційну роботу. Водночас це дало поштовх для розвитку електронного діловодства за заявками про реєстрацію таких прав інтелектуальної власності. Воєнний стан в Україні зупинив строки чинності окремих майнових прав інтелектуальної власності та інші строки, пов'язані із вчиненням дій щодо об'єктів інтелектуальної власності. Також законодавчі зміни торкнулися і заборони використання позначень, які символізують військове вторгнення РФ на територію України. Окрім того, парламент України закріпив основи націоналізації майна РФ і її резидентів, яке знаходиться на території України, до складу якого входять і об'єкти права інтелектуальної власності.

Бібліографія

- Дорошенко О., Работягова Л., *Деякі аспекти встановлення відповідності промислового зразка критеріям охороноздатності*, «Теорія і практика інтелектуальної власності» 2021, № 1. [Doroshenko O., Rabotiahova L. *Deiaki aspekty vstanovlennia vidpovidnosti promysloвого zrazka kryteriiam okhoroноzdatnosti*, «Теоріа і практыка інтелектуал'noi vlasnosti» 2021, № 1].
- Капіца Ю., *Незареестрований промисловий зразок: особливості захисту прав в Європейському Союзі та проблеми тролінгу в Україні*, «Теорія і практика інтелектуальної власності» 2020, № 5. [Kapitsa Yu., *Nezareiestrovanyj promyslovyy zrazok: osoblyvosti zakhystu prav v Yevropejs'komu Soiuzi ta problemy trolinhu v Ukraini*, «Теоріа і практыка інтелектуал'noi vlasnosti» 2020, № 5].
- Капіца Ю., *Охорона прав на корисні моделі – тенденції в Європейському Союзі та виклики для України*, «Теорія і практика інтелектуальної власності» 2020, № 3. [Kapitsa Yu., *Okhoroна prav na korynsni modeli — tendentsii v Yevropejs'komu Soiuzi ta vyklyky dlia Ukrainy*, «Теоріа і практыка інтелектуал'noi vlasnosti» 2020, № 3].

- Кашинцева О. М., *Дослідження «вічнозелених патентів» на фармацевтичному ринку України*, «Теорія і практика інтелектуальної власності» 2020, № 3. [Kashyntseva O. M., *Doslidzhennia «vichnozelenykh patentiv» na farmatsevychnomu rynku Ukrainy*, «Teoriia i praktyka intelektual'noi vlasnosti» 2020, № 3].
- Михалков Т., *Форс-мажор не врятує*, «Закон і бізнес», 2022, https://zib.com.ua/ua/151590-iv_i_voennyi_stan_chinnist_pid_pitanniam_zobovyzannya_v_sil.html [Mykhalkov T., *Fors-mazhor ne vriatuie*, «Zakon i biznes», 2022].
- Тарасенко Л. Л., *Новації щодо правової охорони промислових зразків*, «Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право» 2022, № 70. [Tarasenko L. L., «*Novatsii schodo pravovoi okhorony promyslovykh zrazkiv*», «Naukovyj visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu. Seriia: Pravo» 2022, № 70].
- Тарасенко Л. Л., *Реформа патентного законодавства (2020): основні новації щодо винаходів (корисних моделей)*, «Вісник Львівського університету. Серія Юридична» 2021, № 73. [Tarasenko L. L., *Reforma patentnoho zakonodavstva (2020): osnovni novatsii schodo vynakhodiv (korysnykh modelej)*, «Visnyk L'vivs'koho universytetu. Seriia Yurydychna» 2021, № 73].

Intellectual property law in Ukraine during the war: The impact of the digital environment, extension of rights, nationalization and prohibition of the use of symbols

Summary

The article discusses current issues of intellectual property rights in Ukraine during the war: the influence of the digital environment on the acquisition and exercise of intellectual property rights during the war, the possibility of suspending and extending the validity of intellectual property rights, the procedure for nationalization of intellectual property rights and banning the use of certain symbols associated with the armed aggression of the Russian Federation. It has been shown that with the beginning of the war against Ukraine (from February 2022) the rights holders could not exercise certain intellectual property rights, and the Patent Office of Ukraine suspended its functions and handed them over to Ukrpatent, which caused some difficulties for the applicants. In April 2022 the Parliament of Ukraine passed a law to protect the interests of intellectual property during martial law imposed in connection with the armed aggression of the Russian Federation against Ukraine, which aimed at protecting the rights of intellectual property of persons who cannot exercise such rights. Since the imposition of martial law in Ukraine, the deadlines for actions related to the protection of intellectual property rights, as well as deadlines for procedures for acquiring these rights have been defined by the laws of Ukraine on inventions (utility models), industrial designs, trade brands, semiconductor products, geographical indications, plant varieties, as well as copyright objects. The futility of applying the norm on inventions (utility models) has been proved, according to which intellectual property rights which expire on the day of the beginning of martial law in Ukraine or during martial law, remain valid until the day following the day of termination of martial law. It has been established that during martial law the National Patent Office of Ukraine switched to the electronic form of record-keeping with applicants and rights holders. It has been demonstrated that

electronic record-keeping in the relationship between applicants (or rights holders) and the intellectual property body is a requirement in modern digitalized societies, as there has long been a need for electronic record-keeping by the National Patent Office. It is argued that symbols associated with the Russian invasion should be banned altogether, and so already-registered trademarks containing the relevant elements should be withdrawn from civil circulation (that is, be banned), as the interests of society and the state must be above the economic interests of a particular trademark owner. It has been stated that it is justifiable to develop a law that would provide compensation mechanisms for *bona fide* trademark owners who will be deprived of the opportunity to use the trademark in connection with the adoption of a law banning the use of signs associated with the Russian invasion. The objects of intellectual property rights belonging to the Russian Federation and its residents on the territory of Ukraine can be nationalized in accordance with the law. The decision to confiscate any property rights in Ukraine, including intellectual property rights, of the Russian Federation and its residents is made by the National Security and Defense Council of Ukraine and is enacted by the decree of the President of Ukraine. The possibility of using the invention or utility model in martial law on the basis of a compulsory license issued by the government to meet the needs of defense, medicine and other social needs is substantiated.

Keywords: patents, inventions, utility models, trademarks, property rights

Leonid Tarasenko

Narodowy Uniwersytet im. Iwana Franki we Lwowie

Prawo własności intelektualnej na Ukrainie w czasie wojny: wpływ środowiska cyfrowego, rozszerzenie praw, nacjonalizacja i zakaz używania symboli

Streszczenie

Artykuł poświęcony jest aktualnym problemom praw własności intelektualnej na Ukrainie w czasie wojny: wpływowi środowiska cyfrowego na nabywanie i wykonywanie praw własności intelektualnej w czasie wojny, możliwości zawieszenia i przedłużenia ważności praw własności intelektualnej, procedurze nacjonalizacji praw własności intelektualnej oraz wprowadzeniu zakazu używania niektórych symboli związanych z agresją zbrojną Federacji Rosyjskiej. Udowodniono, że wraz z rozpoczęciem wojny z Ukrainą (od lutego 2022 roku) posiadacze praw nie mogli korzystać z niektórych praw własności intelektualnej, a Urząd Patentowy Ukrainy zawiesił swe funkcje na rzecz Ukrpatent, co skutkowało pewnymi trudnościami dla wnioskodawców. W kwietniu 2022 roku w celu rozwiązania tej kwestii Rada Najwyższa Ukrainy uchwaliła ustawę o ochronie interesów własności intelektualnej w czasie stanu wojennego ogłoszonego w związku z agresją zbrojną Federacji Rosyjskiej na Ukrainę, której celem była ochrona praw intelektualnej własności osób niemogących z nich skorzystać. Od wprowadzenia na Ukrainie stanu wojennego terminy czynności związanych z ochroną praw własności intelektualnej, a także terminy procedur nabycia tych praw

określają ustawy Ukrainy o wynalazkach (wzorach użytkowych), wzorach przemysłowych, markach handlowych, produktach półprzewodnikowych, oznaczeniach geograficznych, odmianach roślin, a także przedmiotach chronionych prawem autorskim. Udowodniono niecelowe stosowanie normy o wynalazkach (wzorach użytkowych), zgodnie z którą prawa własności intelektualnej wygasających w dniu stanu wojennego na Ukrainie lub w czasie stanu wojennego zachowują ważność do dnia następnego po ustaniu stanu wojennego. Ustalono, że w czasie stanu wojennego Narodowy Urząd Patentowy Ukrainy przeszedł na elektroniczną formę ewidencjonowania wnioskodawców i posiadaczy praw. Udowodniono, że prowadzenie dokumentacji elektronicznej w relacjach między zgłaszającymi (lub posiadaczami praw) a organem własności intelektualnej jest wymogiem w nowoczesnych zdigitalizowanych społeczeństwach, ponieważ od dawna istnieje potrzeba prowadzenia dokumentacji elektronicznej przez krajowe biuro patentowe. Twierdzi się, że symbole związane z rosyjską inwazją powinny być całkowicie zakazane, a więc już zarejestrowane znaki towarowe zawierające odpowiednie elementy powinny być wycofane z obiegu cywilnego (to jest zakazane), ponieważ interesy społeczeństwa i państwa muszą być ponad interesami ekonomicznymi konkretnych właścicieli znaków towarowych. Zasadne jest opracowanie ustawy zapewniającej mechanizmy odszkodowawcze dla właścicieli znaków towarowych działających w dobrej wierze, którzy zostaną pozbawieni możliwości używania znaku z powodu uchwalenia ustawy zakazującej używania oznaczeń związanych z inwazją rosyjską. Wykazano, że przedmioty praw własności intelektualnej należące do Federacji Rosyjskiej i jej mieszkańców na terytorium Ukrainy mogą być nacjonalizowane zgodnie z ustawą. Ustalono, że decyzję o przymusowej konfiskacie wszelkich praw majątkowych na Ukrainie, w tym praw własności intelektualnej Federacji Rosyjskiej i jej mieszkańców, podejmuje Rada Bezpieczeństwa Narodowego i Obrony Ukrainy, a wprowadzana w życie dekretem Prezydenta Ukrainy. Uzasadniono możliwość wykorzystania wynalazku lub wzoru użytkowego w stanie wojennym na podstawie licencji przymusowej wydanej przez rząd na potrzeby obronności, medycyny i inne potrzeby społeczne.

Słowa kluczowe: patenty, wynalazki, wzory użytkowe, znaki towarowe, prawa majątkowe